

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ УПОВНОВАЖЕНОЇ ОСОБИ З ПИТАНЬ ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ З ВИКРИВАЧАМИ

Сич Каріна Ігорівна

аспірантка I курсу кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки
Сумський державний університет, Україна

Корупція в Україні без перебільшень є однією з головних загроз національній безпеці та демократичному розвитку держави тим більше у реаліях воєнного часу. На жаль, це не спонукає громадян повідомляти про факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень. Рівень таких повідомлень залишається доволі низьким.

Розглянемо ймовірні причини. По-перше, це необізнаність потенційних викривачів, частіше за все працівники не розуміють куди звертатися з повідомленнями про ймовірні факти корупційних правопорушень, які вони мають права та чи отримають вони гарантії захисту.

Друга причина – страх бути покараним керівництвом за повідомлення про корупцію, осудженим колегами, знайомими і при цьому сумніватися чи має сенс повідомлення та чи буде правопорушник у результаті покараним. Надання державою чітких гарантій захисту та зрозумілий алгоритм дій спонукатиме громадян свідчити про злочини свідками, яких вони можуть бути.

Вимоги щодо віднесення особи до викривача корупції, гарантії захисту викривачів, забезпечення умов для здійснення повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень чи інших порушень зазначені у Законі України «Про запобігання корупції» у розділі VIII «Захист викривачів». Закон України «Про запобігання корупції» має величезне значення для визначення правового статусу викривачів та окреслення основних аспектів співпраці викривачів з уповноваженими особами з питань запобігання корупції. [1].

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», викривачем є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю в передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Закон пов'язує виникнення правового статусу викривача з моментом повідомлення про корупцію і не містить вимоги щодо підтвердження інформації, викладеної в повідомленні. У пункті 92 Постанови Верховного Суду у справі № 815/2074/18 від 15.08.2019 зазначено, що викривач набуває такого статусу з моменту, коли він здійснив усі залежні від нього дії для повідомлення про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою, щоб відповідна інформація надійшла до адресата.[2]

Набуваючи статусу викривача, особа у половині випадків потрапляє під хвилю порушень з боку, наприклад, роботодавця – це притягнення до дисциплінарної відповідальності, зміна істотних умов праці, психологічний тиск з боку керівництва і колег, втручання в проходження атестацій або депреміювання, і врешті-решт

неправомірне звільнення з займаної посади.

Аналізуючи дане питання треба зазначити, що виконання функцій захисту викривачів буде недостатньо ефективним без послідовної та системної роботи уповноважених осіб у цьому напрямку.

Ключову роль у роботі з викривачами відіграють саме уповноважені особи, які згідно з внесеними до Закону змін організовують в першу чергу роботу внутрішніх каналів повідомлення. Відповідно до ч.1 ст.53-2 Закону викривач самостійно визначає, які канали використати для повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, а саме: внутрішні, регулярні або зовнішні канали. Саме уповноважені особи мають переконати керівництво у важливості захищених внутрішніх каналів, за потреби створити організаційно-розпорядчий документ про функціонування таких каналів, забезпечити постійний контроль за функціонуванням внутрішніх каналів. Невпевненість викривача в тому що, його свідчення будуть анонімними, а конфіденційна інформація про нього не буде розголошена – перешкоджає свідомому ставленню громадян до обов'язку повідомляти про будь-які правопорушення, у тому числі корупційні.

Основним завданням уповноважених осіб є забезпечення дотримання прав та гарантій захисту викривачів, шляхом дотримання основних принципів: верховенства права та законності, доброчесності та професіоналізму, надання працівникам відповідного органу чи юридичної особи методичної допомоги та консультацій, проводити внутрішнє навчання з цих питань тощо.

В умовах низької обізнаності про права та гарантії викривачів у суспільстві робота уповноважених осіб сповнена викликів і одночасно є надважливою для зміни ситуації як щодо захисту прав викривачів, так і для формування культури поваги до викривачів.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII : станом на 31 бер. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 24.04.2023).
2. Постанова Верховного Суду від 15. 08. 2019 р. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/83647827> (дата звернення: 24.04.2023).